

Szövegfeldolgozási módszerekre épülő földrajztanulás

8. évfolyam – Japán – „A felkelő Nap országa”

Készítette: Juhász Gergely (MA földrajz szakos hallgató, 2011. október)

1. Alapadatok

<i>Az óra időpontja:</i>	2011. október 17. 3. óra
<i>Az iskola megnevezése:</i>	Kempelen Farkas Gimnázium
<i>Az iskola címe:</i>	1223 Budapest, Közgazdász utca 9-11.
<i>Osztály:</i>	7.b
<i>A témakör megnevezése:</i>	Ázsia regionális földrajza
<i>A tanítási egység címe:</i>	Japán – „A felkelő Nap országa”

Az óra típusa: Új anyagot feldolgozó óra

2. Tantervi követelmények

1. A tanítási óra oktatási célja:

- Japán természeti adottságainak megismertetése.
- A gazdasági fejlődés és a jelen gazdasági helyzet feltárása.
- A japán kultúra sajátosságainak bemutatása.
- A természeti, környezeti katasztrófák hatásainak érzékeltetése.

2. A tanítási óra nevelési célja:

- Logikus gondolkodás, ok-okozati viszonyok felismerésének fejlesztése.
- A téma iránti érdeklődés felkeltése.
- Más kultúrák megbecsülésének kihangsúlyozása.
- A fegyelmezett jelenlét, az aktív órai munka és a taneszközök használatának fontosságára való ráébresztés.
- Osztálytársakkal történő együttműködés erősítése.

3. A tanítási óra képzési célja:

- Természettudományos gondolkodás fejlesztése, szemléletmód kialakítása.
- Összehasonlítási, elemzési és problémamegoldó képesség erősítése.
- Szövegfeldolgozási technikák gyakorlása, gondolattérkép készítése.
- Leírások alapján történő vizualizáció elősegítése.
- Térbeli intelligencia fejlesztése.
- Egymásra épülő elemekből álló folyamatsorok felismerése.
- A lényegkiemelés, a szóértelmezés és a kislexikonkészítés gyakorlása.

4. Oktatási követelmények:

a) Fogalmak:

Új fogalmak:

általános fogalmak: cunami, haiku, hipocentrum, epicentrum, Mercalli-skála miniatürizálás, pagoda, Richter-skála tájfun, technopolisz, túlhalászás, tűzgyűrű, „úszó konzervgyárok”, yen

egyedi fogalmak: Fuji, Fukushima, Hiroshima, Hokkaidō, Honsū, Kawasaki, Kobe, Kuro-shio-áramlás, Kyūshū, Nagasaki, Nagoya, Oja-shio-áramlás, Osaka, Ryūkyū-szigetek, Shikokū, Tokió, Yokohama

Megerősítendő fogalmak:

általános fogalmak: alábukás, atomerőmű, autógyártás, ásványkincsek, elektronikai ipar, energiahordozók, export, földrengés, import, lemezmozgások, rétegvulkán, számítógépgyártás, teraszos tea és rizstermesztés, világgazdaság, vízerőmű

egyedi fogalmak: Csendes-óceán, Japán-tenger, Kelet-kínai-tenger Koreai-félsziget

b) Folyamatok:

- Lemezmozgások, alábukás mikéntje.
- A földrengések, cunamik létrejötte.
- A tájfunok kialakulása.
- A szubtrópusi monszunszelek évszakos változása.
- Japán gazdasági fejlődésének folyamata.
- A természeti katasztrófák következményei.

c) Összefüggések:

- Földrajzi fekvés – éghajlat – gazdaság
- Alábukás – földrengés – cunami
- Csekély természeti adottságok – importfüggés
- Képzett munkaerő – fejlett technológia – gazdasági fejlődés
- Japán kultúra – emberek mentalitása – fejlődés lehetősége

d) Tevékenységek:

- Összehasonlítás relációk szerint
- Lényegkiemelés, szövegértelmezés és –feldolgozás
- Kislexikonkészítés
- Rajzos vázlat készítése
- Szöveg alapján történő vizualizáció, képrajzolás
- Vázlatok alkotása, információk rendezése
- Haiku írása
- Gondolattérkép létrehozása

3. Tantárgyi koncentráció

Belső koncentráció:

- Csapadék- és ciklonképződés
- Lemezmozgások, földrengések
- A gazdaság fejlődéséhez szükséges tényezők
- Mezőgazdasági tevékenységek előfordulása, iparvidékek

Külső koncentráció:

- Biológia: természet- és környezetvédelem, növénytermesztés

4. Szemléltető eszközök

- Kelet-Ázsia falitérképe
- Japán falitérképe
- Középiskolai földrajzi atlasz térképei

- Mellékelt szövegrészletek feladatokkal
- Power Pointos diák (szemléltető képek, vázlatos diák)
- Táblai rajzos és szövegszerű vázlat

5. Az óra részletes terve

Idő	Az óra menete	Didaktikai mozzanat	Didaktikai módszer	Eszköz
0,5'	I. Az óra szervezése Jelentés, hiányzók beírása, felszerelés ellenőrzése			
5'	II. Új anyag bevezetése - Japán egyes jellemzőinek összehasonlítása korábban tanult országokkal, előzetes ismeretek nélkül a főbb relációk végig-gondolása (>, <, =) - terület: Izrael† Japán - népesség: Töröko.† Japán - népsűrűség: India† Japán - gazd. fejlettség: Töröko.† Japán - energiahordozó: Perzsa-öböl † Japán - pénz értéke: forint,† yen - Ellenőrző megbeszélés, piros pontok kaphatók hibátlan esetén	Motiváció, gondolat-ébresztés Felidézés	Önálló tanulói munka Frontális osztálymunka	Hiányos táblai vázlat ppt képek, adatok
	III. Új anyag feldolgozása			
6'	- Japán általános jellemzőiről szóló szöveg elolvasása - Húzd alá a földrajzi neveket és keresd meg a térképen! - Melyik a japánok szent hegye és ez milyen magas? - Miért nevezik „a felkelő Nap országának” Japánt? - Miért alkotja a szigetek nagy részét hegyvidék? - Mi az a tűzgyűrű? - Miért alvó vulkán a Fuji?	Szöveg-értelmezés Tájékozódás Tényanyag-gyűjtés kötött rákérdezés	Páros munka	1. Szöveg Atlasz
2'	- A megoldások ellenőrzése - Milyen gazdasági következmények szűrhetők le a szövegből? (kevés terület művelhető, vízerőmű, halászat)	Ellenőrző rögzítés Szöveg-elemzés	Frontális osztálymunka	Falitérkép 1. szöveg
4'	- Rajzos vázlat készítése (tél, nyár) a szubtrópusi monszunról - Melyik évszak csapadékosabb?	Szöveg-feldolgozás rajzos vázlattal	Egyéni munka	2. szöveg
2'	- Egy önként jelentkező vagy kijelölt tanuló felrajzolja a táblára ellenőrzésként.	Tényanyag ismertetése	Frontális osztálymunka	Táblai rajz
5'	- Japánt érintő természeti csapásokról szóló szöveghez szómagyarázat készítése	Szöveg-értelmezés Tényanyag-gyűjtés	Páros munka	3. szöveg
2'	- Kivetített hibás magyarázatok kijavítása		Frontális	ppt-s dia

2'	- Milyen pusztítást végezhetnek ezek, hogyan lehet ellenük védekezni?	Ellenőrzés	osztálymunka	
5'	- A japán gazdasági fejlődés megismerése, értelmezése - Mely tényezők játszottak szerepet? - Készíts egy logikai sort, folyamatábrát a lényegi elemekből!	Elemző gondolkodás Feldolgozás szöveges vázlattal	Páros munka	4. szöveg
2'	- Megoldás ellenőrzése	Ellenőrző rögzítés	Frontális osztálymunka	ppt-s dia
5'	- A repülőtérrel Tokió központjába című szöveg alapján padsoronként eltérő életkép megrajzolása - Városon kívüli környezet - Világváros képe - Felülnézeti rajz a technopolisról - Mumbai és Tokió összehasonlítása	Szövegfeldolgozás Vizualizáció	Egyéni munka	5. szöveg
		Szöveg-elemzés	Frontális osztálymunka	Táblázat
3'	- A fukushimai baleset háttere, következményei - Milyen hosszú távú következményei lehetnek? - Hogyan lehetne mérsékelni a károkat, gyorsítani a talpra állást?	Érdeklődés felkeltése Aktualitások értelmezése Problémamegoldás	Frontális osztálymunka	6. szöveg ppt diaképek
1'	IV. Házi feladat Gondolattérkép készítése az óra anyagáról 4 fős csoportokban, IKT-s eszközzel Utánanézni egy a japán kultúráról szóló választott témának: - nyelvi karakterek - öltözködés - sport - pagodák - japán kert - teaszertartás - haiku (Írjon egy haikut!)	Feladat-kijelölés	Tanári közlés	Lista (csoportok felírják, témára a nevüket beírják)
0,5'	V. Értékelés, óra befejezése	Értékelés	Tanári közlés	

Mellékletek

Japán „a felkelő Nap országa” [1. szöveg]

Japán az ázsiai kontinens keleti részén található szigetország. Nyugatról a Japán-tenger, keletről pedig a Csendes-óceán határolja. Rengeteg, 6000-nél is több apró sziget alkotja. De négy központi, nagyobb sziget tartozik hozzá, név szerint Hokkaidō, Kyūshū, Shikokū és Honsū. Ez utóbbi a legnagyobb mind közül (fő sziget), ezen található a legtöbb nagyváros, így a főváros, Tokió is. Keleti elhelyezkedésének köszönhetően Japánban korábban virrad, mint a Föld országainak többségében. Az ország nagy része, kb. 75%-a erdős és hegyes terület, meredek lejtők és rövid, nagy esésű folyók jellemzik. A partok mentén futó meleg Kuro-shio-áramlás és a hideg Oja-shio-áramlás találkozásánál rengeteg hal fordul elő.

A csendes-óceáni lemez itt bukik az ázsiai lemez alá, ezért alakultak ki mélytengeri árkok, emelkedtek ki a magashegységek. Sőt számos vulkán jött létre, így ez a terület is része a Csendes-óceán körül található tűzgyűrűnek. A japánok szent hegye a Fuji vulkáni kúpja már alvó vulkánnak számít, de néhány száz évvel ezelőtt még működött.

Mikor jön a csapadék? [2. szöveg]

A téli évszakban Ázsia keleti partjairól érkezik a száraz légtömeg. A Japán-tenger fölött fokozatosan párával telítődik, majd a szigetekhez ér. Itt felemelkedésre kényszerül, amely során kicsapódik a pára és megindul a felhőképződés. Ennek köszönhetően csapadékos (havas) időszakot tapasztalhatunk télen. A szigetív nyugati felén több csapadék hullik.

A nyári monszun a Csendes-óceán felől érkezik és kevésbé csapadékos. Az ekkor hulló csapadék nagy része a keleti oldalon ér földet. Gyakran fordulnak elő záporok vagy trópusi forgóviharok, amik nagy károkat okozhatnak.

Természeti katasztrófák [3. szöveg]

Japán sokféle természeti csapás által sújtott terület. Az óceáni kéreg alábukása miatt nagyon gyakoriak a földrengések. A mélyből különféle erősségű rengések pattannak ki. A föld alatt található rengésfészket nevezük hipocentrumnak. Az innen kiinduló rengéshullámok a felszínre érve jelentős pusztítást okoznak. A felszínen megfigyelhető legerősebben rengő, legjobban pusztuló térséget hívjuk rengésközpontnak vagyis epicentrumnak. A földrengések erejét a Richterskála segítségével határozzák meg. Az eddigi legerősebb földrengés 9-es értékű volt. A Mercalliskála viszont a földrengés pusztításának mértéke szerinti, 1-12-ig terjedő beosztás. A romboló, pusztító rengéshullámok elpusztítják az emberi építményeket, utakat, olykor a gázvezetékek felrepedése miatt tüzek is kísérik mindezt. A japán gyermekeket ezért kiokítják, hogy ilyen esetekben például érdemes az ajtókat gyorsan kinyitni. Ugyanis a ház roskadása esetén előfordulhat, hogy már ezt nem lehet megtenni, és bent ragadnak a házban.

Az óceáni kéregben kipattanó tengerrengések szintén hatalmas veszélyt jelentenek. Ezek okozzák az óriási szökőárakat, amiket japánul cunaminak hívnak. Akár 30 méter magas vízfalként érheti el a

partot egy ilyen árhullám. Jelentős pusztítást tud végezni az épületállományban, sőt sokszor rengeteg emberéletet is követel.

A harmadik veszélyforrást a meleg tengerek felett kialakuló trópusi forgóviharok jelentik. DK-Ázsia térségében ezeket tájfunnak nevezik. A kicsapódáskor felszabaduló hő és a Föld forgásából származó erő nagy örvényléseket hoz létre. Ezek közepében található a szem, ahol szélcsend és derült idő jellemző, míg körülötte tombol a vihar. Többnyire nyáron, kora ősszel keletkeznek, nagyon szeszélyesek, kiszámíthatatlanok. Szárazföldek fölé érve elhálnak vagy átalakulnak.

A japán csoda [4. szöveg]

Japánban nagyon gyors fejlődés volt megfigyelhető a huszadik század második felében. A világháború nehézségeit hamar kiheverte, jelenleg pedig a világgazdaság egyik fő központjává nőtte ki magát. Ez a sikeres előrehaladás sok tényező közreműködésének segítségével valósulhatott meg. A népessége szerényen, takarékosan él. A szorgalmas, fegyelmezett munkával megtermelt bevételek nagy részét új üzemek, utak, városok felépítésére fordította. Az új gyárakat a legmodernebb technológiával szerelte fel. Ha egy technológiában már nem látja a jövő ígérését, kihelyezi más országokba. Magasan képzett szakmunkásokat alkalmaz, kutatóintézeteket szervez. Az ipari termelés nyersanyagainak megszerzéséért a világ minden táján kereskedelmi partnereket keresett. Üzletkötőik nem csak nyersanyagokat, hanem piacokat is szereznek az olcsó és jó minőségű japán iparcikkeknek. A nyersanyagellátás biztonsága érdekében pénzzel támogatta Délkelet-Ázsia és a Perzsa-öböl környékének kőolajbányászatát. A nyersanyagok hazaszállítására megépítette a Föld legnagyobb kereskedelmi hajóparkját. A gazdaság irányítására óriás pénzügyi társaságokat hozott létre, amik az alapanyagok beszerzésétől kezdve a késztermékek eladásáig az egész termelést ellenőrzik.

(A Föld amelyen élünk 2. kötet 145. o.)

A repülőtérrel Tokió központjába [5. szöveg]

A főváros repülőtere 80 km-re van Tokiótól. Autóval enyhén dombos vidéken haladunk a városközpont felé. Apró parasztházakat hagyunk el és a rizsföldeken dolgozó, térdig vízben álló gazdáikat. Aztán zajvédő betonfalak közé szorul utunk. Kilátás csak akkor van ismét, amikor 7-10 emelet magasságú betonlábakon fut utunk Tokió házai fölött. Üzemcsarnokok, raktárak, hullámbádoggal tetők és távvezetékek mindenfelé. Apró faházak, hatalmas bérházak tömbjeivel váltakoznak, zöld terület sehol. Később tükörfalú felhőkarcolók tűnnek fel. A belváros utcáin a házak szinte nem is látszanak, mindent színes fényreklámok borítanak. Amikor még megérkezésünk előtt a repülőgépről néztünk a városra, szerkezetét is láttuk. De melyik városét is? Hiszen Tokió két déli szomszédja, Kawasaki és Yokohama kikötővárosa és a hatalmas keleti iparvidék, Chiba is összenőtt Tokióval. Sőt, rajtuk kívül még 150 település. Így jött létre a 12 milliós lakosságú világváros, amely a hozzáforrt városokkal együtt 30 millió embernek ad otthont. De Tokió nem egyszerűen csak egy főváros, hanem a világ egyik legjelentősebb gazdasági központja. A külföldi érdekltségű japán vállalatok csaknem 90%-a, a bankok kétharmada itt működik.

(A Föld amelyen élünk 2. kötet 146. o.)

A fukushimai nukleáris baleset [6. szöveg]

A baleset 2011 március 11-én kezdődik a 9-es erősségű földrengéssel, ami elpusztította Japánnak ezt a részét. Ezt követte a cunami, ami tetőzte a kárt. Az eddig felmért károkat 180 milliárd euróra becsülik. A fukushimai erőmű helyreállítási munkáinak értéke meg fogja haladni az 5 milliárd Eurót. A kormány rendkívüli állapotot hirdetett meg: 215 000 lakost telepítettek eddig ki. A hírek szerint a Fukushima reaktort elárasztották tengervízzel, ennek ellenére mégis további robbanásokról tudósítanak. A tengerbe pedig hatalmas mennyiségű radioaktív anyag került. A halkonzervek még éveken keresztül radioaktívak lesznek.

(internetfigyelo.wordpress.com)